

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ เรื่องพุทธศาสนาสมัยทวารวดี โดยใช้พิพิธภัณฑ์สถาน
แห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้

The Development of Learning Management Model on Buddhism during Dvaravati Based on
Phra Pathom Chedi National Museum as a Learning Source

ญาณภัทร ยอดแก้ว¹ วรากรณ์ พูลสวัสดิ์² และพิสิฐ สุขสกุล³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง พุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้ และ 3) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเป็นแหล่งเรียนรู้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา คณะผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้แนวคิดการศึกษาตามแนวพุทธปรัชญาประกอบกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึ่ม (Constructivism theory) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักศึกษาโปรแกรมวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2552 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ใช้ในชั้นทดลองใช้ เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีจำนวน 30 คน กลุ่มที่ 2 ใช้ในชั้นพัฒนา เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีจำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้ แบบประเมินความเหมาะสมของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินความพึงพอใจโดยนักศึกษา และแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการดำเนินการวิจัย พบว่า

1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง พุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ เป็นแหล่งการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแนวการจัดการเรียนรู้

2) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง พุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้ในระดับมาก

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จ.นครปฐม 73000

Faculty of Humanities and Social sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom 73140, Thailand

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จ.นครปฐม 73000

Faculty of Humanities and Social sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom 73140, Thailand

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จ.นครปฐม 73000

Faculty of Humanities and Social sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom 73140, Thailand

3) นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังจากจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้ พุทธศาสนาสมัยทวารวดี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ แหล่งการเรียนรู้

Abstract

The proposes of this study were to 1) develop learning management model on Buddhism during Dvaravati based on Phra Pathom Chedi national museum as a learning source, 2) study students' satisfaction with learning management model on Buddhism during Dvaravati based on Phra Pathom Chedi national museum as a learning source and 3) study students' learning achievement from using learning management model on Buddhism during Dvaravati based on Phra Pathom Chedi national museum as a learning source.

This study is educational research and development. Research group has been created and developed learning management model on Buddhism during Dvaravati based on Buddhist educational theory and constructivism theory.

Sample used in this study consisted of students in social studies program, Nakorn Pathom Rajabaht University . There were 2 groups in this study. The fist group was used in the try-out step and the second group was used in the development step. The instruments used were the developed learning management model on Buddhism during Dvaravati based on Phra Pathom Chedi national museum as a learning source and a set of questionnaires. Data analysis in this study was percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results were as follows;

1) The learning management model on Buddhism during Dvaravati based on Phra Pathom Chedi national museum as a learning source consisted of two elements namely the learning management model principle and learning management approach.

2) Students' satisfaction with learning management model on Buddhism during Dvaravati based on Phra Pathom Chedi national museum as a learning source was at a high level.

3) Students' learning achievement after using learning management model on Buddhism during Dvaravati based on Phra Pathom Chedi national museum as a learning source was higher than before using the model.

Keywords : Learning management model, Buddhism during Dvaravati, Phra Pathom Chedi national museum, Learning source

E-mail : dhammarit@hotmail.com

คำนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่1-2) พ.ศ.2542 – 2545 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2547 – 2549 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า เป็น“กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” เหตุผลสำคัญที่ทำให้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้เกิดขึ้น คือ ความต้องการในการปฏิรูปการศึกษาของสังคมไทยและประเด็นที่สำคัญที่สุดของการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้ก็คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ (ดร.สมจิต จันทรฉาย, 2545, บทนำ) ซึ่งศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี (2541: 72) ได้เสนอความคิดเรื่องการศึกษาปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ว่า “ การปฏิรูปการศึกษาต้องปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยเปลี่ยนจากการเอาวิชาเป็นตัวตั้ง มาเป็นการเอาคนและสถานการณ์จริงเป็นตัวตั้ง อันจะทำให้การเรียนง่าย สนุก สร้างความเข้มแข็งทางปัญญา ทางจริยธรรมและเป็นการพัฒนาครูให้เก่งขึ้นตลอดเวลา” ความคิดเห็นของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี สนับสนุนแนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขปรับปรุง 2545 ดังความในมาตรา 23 และมาตรา 24 (3) และ(5) ที่ได้กำหนดแนวทางการศึกษาไว้ว่า

มาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการ ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไปนี้

...(3)จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การฝึกปฏิบัติให้ได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง...

...(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติคือการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้ก้าวหน้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ในทุกเวลาและทุกสถานที่ โดยเฉพาะการอาศัยแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญและสามารถตอบสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ ดังที่รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล (2548: 34) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ว่า “ระบบการศึกษาของไทยในปัจจุบันควรเน้นการมีและการใช้แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่หลากหลาย ทั้งนี้เพราะการให้ความสำคัญกับแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพียงแหล่งเดียว คือระบบโรงเรียน ซึ่งไม่สามารถพัฒนาบุคคลให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต อาชีพ วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชนและอาจยังทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ขาดความสามารถ ทักษะการดำรงชีวิตและพัฒนาตนเองตามวิถีของชุมชนเนื่องจากไม่มีแหล่งการเรียนรู้อื่นเข้ามาเสริม”

เหตุที่แหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนนั้น เพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสภาพจริงได้ การจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้จะเกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ ธรรมชาติ หน่วยงาน องค์กร สถานประกอบการ ชุมชนและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ซึ่งผู้เรียนผู้สอนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้หรือเรื่องที่สนใจได้จากแหล่งการเรียนรู้ทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ชุมชนและธรรมชาติเป็นชุมชนทรัพยากรที่สามารถค้นพบความรู้ได้ไม่จำเป็นต้องทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ การที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับแหล่งการเรียนรู้ก็เพราะถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้และการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยระบุไว้ในมาตรา 25 ว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ สวนสาธารณะ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้อื่นๆ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ”

บรรดาแหล่งการเรียนรู้ข้างต้นนั้น พิพิธภัณฑ์นับได้ว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญประเภทหนึ่งเพราะเป็นสถานที่ที่ให้บริการข้อมูลข่าวสาร ความรู้ในเรื่องต่างๆตามลักษณะของการบริการความรู้ที่ดี เช่น ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ โบราณคดี พืช สัตว์ ดาราศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต ฯลฯ ที่สำคัญพิพิธภัณฑ์มีกิจกรรมหลากหลายประเภทที่เป็นการบริการข้อมูลและความรู้แก่ประชาชน ทุกเพศทุกวัย เพราะฉะนั้นการใช้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการให้นักศึกษาในสถานศึกษาจึงเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจและสอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กล่าวมา

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์เป็นพิพิธภัณฑ์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของไทย เพราะเป็นแหล่งรวบรวมและให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมสมัยทวารวดีโดยเฉพาะเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาสมัยทวารวดีและวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดนครปฐมในอดีตได้เป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันยังไม่มีการใช้พิพิธภัณฑ์แห่งนี้แหล่งการเรียนรู้เท่าที่ควร

โปรแกรมวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้จัดเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา ให้นักศึกษาได้ศึกษาหลายรายวิชา ได้แก่ ศาสนศึกษา พุทธศาสนศึกษา ศาสนธรรมกับการพัฒนาชีวิตและสังคม ศาสนพิธีและภูมิปัญญาไทย และศาสนากับสันติภาพ แต่ในกระบวนการเรียนรู้ของรายวิชาดังกล่าวยังไม่มีมีการพัฒนาการรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่นมาสนับสนุนเนื้อหาสาระในรายวิชาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เรื่องพุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้” ขึ้น ซึ่งถือเป็นการตอบสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและเป็นการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม คือ พุทธศาสนาสมัยทวารวดีซึ่งสัมพันธ์กับเนื้อหาของหลายวิชาในหลักสูตรการศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เกิดคุณค่าต่อการศึกษาและเป็นการเผยแพร่ข้อมูลเชิงวิชาการของแหล่งเรียนรู้นั้นด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเป็นแหล่งเรียนรู้
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งเรียนรู้

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา (Educational Research and Development: R&D) ซึ่งมีวิธีการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาภายใน โดยพิจารณาจากแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมในโปรแกรมวิชา สังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ซึ่งพบว่ายังไม่มีจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้เท่าที่ควร โดยเฉพาะในเรื่องพุทธศาสนา
2. ศึกษาความจำเป็นและความต้องการ โดยพิจารณาจากนักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายประกอบกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ซึ่งพบว่า นักศึกษาโปรแกรมวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เป็นนักศึกษายศุศาสตร์ จะต้องไปทำหน้าที่เป็นครูในอนาคต จึงควรได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการสอนในอนาคตด้วย โดยเฉพาะการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนถือว่ามีความจำเป็นมาก เพราะเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อีกทั้งหน่วยงานเป้าหมาย คือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ก็มีความต้องการให้มีนักเรียนและนักศึกษาเข้าไปศึกษาเรียนรู้
3. การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้และสร้างเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัย
4. การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้และเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัยแล้วนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอข้อเสนอแนะสำหรับนำมาปรับปรุงแก้ไขขั้นต้น
5. การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ซึ่งเป็นการทดลองเพื่อเก็บข้อมูลและความบกพร่องโดยการสังเกตการณ์และนำมาปรับปรุงแก้ไข
6. นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพและนำไปทดลองใช้ครั้งที่ 2 กับกลุ่มตัวอย่างที่ 2 เพื่อประเมินผลด้านความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้โดยมีการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้อะหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน
7. ดำเนินการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการศึกษาและสรุปผลการวิจัยเพื่อเผยแพร่ต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาโปรแกรมวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2552 ระดับชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 150 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คือ นักศึกษาโปรแกรมวิชาสังคมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ นักศึกษาโปรแกรมวิชาสังคมศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาพุทธศาสนศึกษา ปีการศึกษา 2552 จำนวน 30 คน

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ นักศึกษาโปรแกรมวิชาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาพิธีกรรมและภูมิปัญญาไทย ปีการศึกษา 2552 จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนาสมัยทวารวดีที่สร้างขึ้น
- 2) แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ
- 3) แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนและหลังการเรียน
- 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนาสมัยทวารวดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

1) **ขั้นการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้** คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากนั้นจึงนำไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาทำการปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดลองใช้กับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มที่ 1) โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในขณะทดลองใช้ด้วยวิธีการสังเกตและสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษารวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขสำหรับใช้จริงในขั้นต่อไป

2) **ขั้นการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้** คณะผู้วิจัยนำข้อมูลจากการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้อาวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงนำไปตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญและนำไปใช้จริงกับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มที่ 2) โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการใช้จากแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามความพึงพอใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้ เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการศึกษาตามแนวพุทธปรัชญาประกอบกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism theory) เพื่อนำมากำหนดกรอบในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้และได้มีการทดลองใช้เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยมีสาระสำคัญที่เป็นองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยสรุป ดังนี้

1.1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างปัญญา โดยการสร้างปัจจัยแวดล้อมที่ดี(กาลยาณมิตร)และกระตุ้นความคิดมีเหตุผล(โยนิโสมนสิการ) ตามแนวคิดบุพภาคของการศึกษาในพุทธศาสนาและใช้หลักคุณธรรม 4 ในการกำหนดกรอบการพัฒนาปัญญาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วนได้แก่ (1) แหล่งการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้(ชั้นเสวนาผู้รู้) (2) การเรียนรู้ทั้งขั้นรับรู้-รวบรวมองค์ความรู้และขั้นประมวลองค์ความรู้-สรุปองค์ความรู้(ขั้นฟังดูคำสอน) (3) การวิเคราะห์องค์ความรู้ (คิดโดยแยกกาย) และ (4) การนำความรู้สู่การปฏิบัติ (ปฏิบัติให้ถูกหลัก)

1.2) แนวการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยมาตรฐานผลการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล โดยเฉพาะในส่วนเนื้อหาได้แบ่งออกเป็น 4 เรื่อง คือ (1) ความเป็นมาและความสำคัญของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ (2) พุทธศาสนาสมัยทวารวดี (3) หลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในพุทธศิลป์สมัยทวารวดี และ (4) ซากดึกดำบรรพ์ที่ปรากฏในประติมากรรมสมัยทวารวดี ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบรวม- แยก-รวม โดยแบ่งกลุ่มการเรียนรู้ออกเป็น 4 กลุ่ม และมีฐานการเรียนรู้ให้แต่ละกลุ่มเข้าศึกษาตามเนื้อหาการเรียนรู้ 4 ฐาน

2) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นด้านต่างๆ 4 ด้าน พบว่า

- 2.1) ด้านแหล่งเรียนรู้และวิทยากร นักศึกษามีความพึงพอใจโดยภาพรวมในระดับมาก
- 2.2) ด้านเนื้อหา นักศึกษามีความพึงพอใจโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด
- 2.3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ นักศึกษามีความพึงพอใจโดยภาพรวมในระดับมาก
- 2.4) ด้านการวัดและประเมินผล นักศึกษามีความพึงพอใจโดยภาพรวมในระดับมาก

3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาก่อนและหลังการเรียนรู้ตามรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้พุทธศาสนาสมัยทวารวดีโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ พบว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนตามสมมติฐานที่วางไว้ คือ ก่อนเรียนนักศึกษามีผลการทดสอบโดยมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 42.3 และเมื่อได้ศึกษาเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นพบว่านักศึกษามีผลการทดสอบสูงขึ้นกว่าเดิม โดยมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 74

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

- 1) ควรมีการปรับปรุงบรรยากาศภายในพิพิธภัณฑ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เช่น ป้ายชี้วัตถุแสดงและข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุแสดงบางชิ้นโดยเฉพาะประติมากรรมปูนปั้นเล่าเรื่องชาดก
- 2) ควรปรับปรุงเนื้อหาให้น่าสนใจและสามารถสร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ใหม่ให้นักศึกษาโดยเฉพาะในเชิงการคิดวิเคราะห์ให้มากขึ้น
- 3) ควรปรับกิจกรรมการเรียนรู้บางส่วนโดยเฉพาะการบรรยายของวิทยากรควรให้มีความชัดเจนและเหมาะสมกับเวลามากขึ้น
- 4) ในการวัดและประเมินผล ควรพัฒนาแบบทดสอบให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์มากขึ้น
- 5) ควรมีการส่งเสริมการใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้ในวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับพิพิธภัณฑ์อย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยต่อเนื่องเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนาสัมพุทธประวัติโดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- 2) ควรศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง ประวัติศาสตร์สมัยทวารวดีหรือเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- เบญจวรรณ จันทราช . 2553. บทสัมภาษณ์ ภัณฑารักษ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2553.
- ประเวศ วะสี. 2541. การปฏิรูปการศึกษาจากเครื่องทางปัญญา ทางรอดจากความหายนะ. กรุงเทพฯ :มูลนิธิศตวรรษที่ 21.
- สมจิต จันทรฉาย. 2545. รายงานการวิจัย การพัฒนารูปแบบการเตรียมการสอนสำหรับ นักศึกษา ผู้ประกอบประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อใช้พัฒนาทักษะการเรียนรู้แก่นักเรียน. นครปฐม : สำนักวิจัยและบริการวิชาการ สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- อาชัญญา รัตนอุบล. 2548. รายงานการวิจัย การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : สวนสาธารณะ . กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.